SPECIMEN

INEDITAE VERSIONIS
ARABICO-SAMARITANAE
PENTATEUCHI

E CODICE MANUSCRIPTO

BIBLIOTHECAE BARBERINAE

EDIDIT

ET ANIMADVERSIONES ADIECIT

ANDREAS CHRISTIANUS HWIID

HAUNIENSIS.

ROMAE MDCCLXXX.

PRAESIDUM FACULTATE.

OVENO . HÖEG . GVLDBERGIO

AVG. DANIAE . REGIS . AB . INTIMIS . SECRETIS

VIRO

MVLTIPLICI . ERVDITIONE

EGREGIIS . ANIMI . VIRTVTIBVS

ET

IMMORTALIBVS . IN . PATRIAM . MERITIS

CLARISSIMO

LITTERATORVM . DELICIIS

ET . PRAESIDIO

MAECENATI . SVO . OPTIMO

HOC . SPECIMEN . SACRVM . ESSE . VVLT . AVCTOR

LECTORI ERUDITO

ANDREAS CHRISTIANUS HWIID

S. D.

INTER illa magni pretii manuſcripta inedita, quae ubique in Bibliothecis ſepulta iacent oblivione, magno litterarum damno, & eruditionis, non ultimum locum mereri nobis videtur Codex vetuſtiſſimus ms. Samaritanus, pretioſius cimelium quam quod aliud Bibliothecae Barberinae. Continet hic Codex Pentateuchum Samaritanum τρίταπλον, per tres columnas diſpoſitum, quarum dextera exhibet textum Hebraeo-Samaritanum, media verſionem Arabicam, & ſiniſtra Samaritanam verſionem; omnes cum characteribus Samaritanis Exaratus eſt in praegrandi membrana, formae, ut dicunt, quadratae, & mutilus valde eſt; nam praeter multa alia capita, quae adiecit ma-

nus recentior foliis circa septuaginta sparsim Codici insertis, deficiunt integra XXXIV. priora capita Geneseos (*a*). Sed & hunc defectum reparare frustra conatus est recentior, qui, litteris Syriacis pessime exaratis, illa capita principio Cod. addidit, nescio ex quo ms.; nolui enim in hoc investigando absumere tempus.

Emptus fuit Damasci pro Nicolao Fabritio Peirescio ann. Chr. 1631. (*b*) & testamento legatus Francisco Cardinali Barberino ab ipso Peirescio, ut Gassendus testatur in eius vita, & sequens inscriptio, aureis litteris exarata in altera parte Codicis operculi; *Eminentissimo, ac Reverendissimo S. R. E.*

(*a*) Initium Codicis nostri fit cum ܘܬܫܕܐ . ܐܒܕ Genes. cap. 34. v. 22.

(*b*) Vid. Morin. Rit. Eccles. Oriental. pag. 187. 261. & eiusd. exercit. in utr.

R. E. Cardinali, & Vice-Cancellario Francisco Barberino Sanctissimi Domini nostri Urbani VIII. Nepoti, & in Ducatu Urbinate Legato a latere Nicolaus Claudius Fabricius de Peiresc, Baro Riantis, Abbas Aquistriae, & regius Aqui-Sextiensis Senator, in animi sui obsequentissimi memoriam Pentateuchum Samaritanum τρίταπλον *ex testamento legavit.* Infra haec leguntur: *Palamedes Fabricius de Valaves, Fratris* B. D. S. M. *haeres obtulit* L. L. M. (*a*)

Miramur admodum doctos homines apud Gallos, qui Catalogum (*b*) elaborarunt Bibliothecae Regiae, inter alia eiusdem Biblioth. mss. Samaritana & hunc Pentateuchum tritaplon Pei-

(*a*) Pars altera operculi insignia gentilitia habet Cardinalis Fr. Barberini, & Peirescii.

(*b*) Catalogue des mss. de la Biblioth. du Roi de France Tom. I. p. 40.

Peireſcii retuliſſe. Monuit iam hoc do-ctiſs. Iac. Ionas Biornſtahl [nuperrime in itineribus maiori litterarum orientalium damno quam ſuo extinctus] in litteris, quas dedit ad cel. Gabrielem Fabricy (*a*): „ C'eſt une grande mépriſe, [ita queritur] & plût
„ a Dieu que pour le bien des lettres,
„ & de la Bibliographie, il n'y en
„ eût point d'autres! C'eſt, dis-je,
„ une faute dans le Catalogue des
„ mſs. de la Bibliothéque du Roi de
„ France, que d' y avancer que la
„ même Bibliothéque poſſede en
„ trois langues le ms. Samaritain de
„ Peireſc. Il eſt conſtant, que parmi tous les mſs. Samaritains que ce
„ ſçavant homme a poſſedés, il n'a
„ jamais eu qu'un ſeul Pentateuque
„ de cette eſpéce, comme M. de Peireſc

(*a*) Ad calcem oper. des Titres primitifs de la revelation &c. Tom. I. inſertae ſunt hae litterae a pag. 274. ad 285.

„ resc le dit lui-même dans sa let-
„ tre au Pere Morin [Antiquit. Ec-
„ clesf. Oriental. pag. 182. 183. 186.
„ conf. pag. 258] A l'endroit cité du
„ même Catalogue, il est encore dit
„ que le soi-disant ms triglotton de
„ Peiresc est mutilé au commence-
„ ment, & qu'il y manque les premi-
„ ers XXIV. Chapitre de la Génese:
„ l'on devoit dire les XXXIV. qui effe-
„ ctivement n'y sont point. J'ai bien
„ vû les mss. Samaritains qu'on a dans
„ cette vaste & immense Bibliothe-
„ que du Roi; mais je ne puit me
„ rappeller s' il y en a quelqu'un en
„ trois langues; je doute même fort,
„ qu'il s'en trouve en Europe un pa-
„ reil ou nôtre. Le P. Morin parle
„ uniquement de celui-ci que de Pei-
„ resc lui avoit prété. Voyez sa let-
„ tre [Antiq. Eccles. Orient. p. 198.]
„ & ce qu'il dit dans la préface à la
„ Polyglotte de Paris, où il donne
„ une notice de quatre mss. Samari-

taine

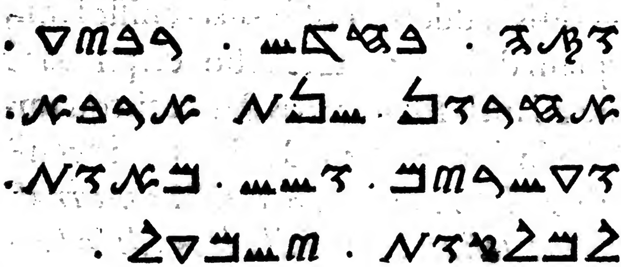
„ tains dont il s'etoit servi, entre lesquels il n'y en avoit qu'un en trois „ langues [Confer. Morini Exer. 1. in „ Pentat. Samar. p. 10.] La faute que „ je viens de relever, est fort pardonable à Jean Christ. Wolfius [Biblioth. Hebr. Hamburg. 1721. p 2. „ pag 472.]: Ce sçavant étoit à Hambourg & non pas a Paris, n'ayant „ point d'ailleurs le ms. devant ses „ yeux; mais l'on ne peut pas en „ dire le même du P. de Long [Biblioth. sacr. tom. 1. p 85. seq.]; & c'est peut-être de lui qu'est venue „ toute cettê inadvertance. Cependant il ne falloit que sçavoir lire, „ quand on tenoit le ms. entre ses „ mains, & ne pas copier les fautes „ des autres Quelle foi peut-on désormais ajoûter a l'histoire litteraire, lorsqu'une simple liste de livres, „ faite sur le lieu, est si fautive. Enfin „ c'est à Rome, & non à Paris „ [Haec notitia non inutilis est eruditis, qui ad

ad loca dubia interrogare ſolent mſs.]
„ que l' on doit chercher ce fameux
„ ms.„

His addere poſſumus epiſtolam, quam de hoc Pentateucho ſcripſit Baro de Riantis filius fratris Peireſcii, quamque in ipſo noſtro Codice ms. invenimus: *Riceverete con queſta un eſtratto del teſtamento della b. m. di Monſieur Peireſc mio zio, nel quale vedrete, che il legato fatto all' Eminentiſſimo Sig Cardinale Barberino è del Pentateuco Samaritano, di cui Monſieur de Valaves diede avviſo a S. E. da Parigi, ed anche da qui nel ſuo ritorno*. Datae ſunt hae litterae Aquis Sextiis [*Aix*] d 2 febr. 1638., neſcio vero ad quem ſunt ſcriptae.

Aetatem Codicis noſtri notatam invenies, L. E., tribus in locis; ad calcem nempe libri Levit. Numer. & Deuteronomii, cum aliqua tamen differentia in hoc ultimo loco, quam ortam putamus ex eo, quod recentiori manu

deſcriptus videtur liber Deuterono- mii. Quae ad calcem libri Levit., & Numer. leguntur, huiuſmodi ſunt:

Et hoc [*ſcriptum eſt*] *in menſe Rabia ſecundo* [*Aprili*] *ann.* 624. *Regni Iſmaelis*, h. e. ann. Chriſti 1243. (*a*)

In

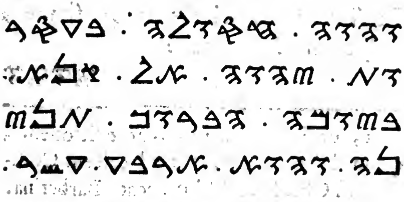
(*a*) Non ſemper eam habere mſs. aetatem, quam ea, quae ad calcem plerumque adiecta ſunt, praeſeferunt, obſervat docte admodum cel. Eques I. D. Michaelis in Introduct. in ſacros Novi Foeder. Libros edit 3. Tom. I. p. 333. Goetting. 1777. Recentiores nempe amanuenſes e vetuſtiori Codice ms., quem ante oculos habuere, deſcripſerunt ſaepe annum & cetera, quae erant ad calcem, idque ex induſtria

In fine vero libri Deuteron. ſequens epigraphe invenitur :

ſtria, ut integrius referrent editionem, quam deſcripſerant. Sic ad calcem Codicis ms. Chaldaici Bibliothecae Barberinae (qui continet Librum Evangeliorum, quae toto anno leguntur) haec habentur :

ܫܠܡ ܘܐܫܬܡܠܝ ܒܥܘܕܪܢܗ ܕܡܪܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ
ܟܬܒܐ ܕܣܘܪܓܕ ܩܪܝܢܐ ܕܐܘܢܓܠܝܘܢ ܕܟܠܗ ܫܢܬܐ
ܒܐܬܪܐ ܕܒܝܬ ܢܗܪܝܢ ܒܫܘܠܛܢܗ ܕܡܕܝܢܬܐ ܒܒܠ
ܗܘܐ ܒܐܝܕܘܗܝ ܕܒܟܠܡܕܡ ܚܣܝܪܐ ܦܛܪܘܣ
ܒܫܢܬ ܬܠܬ ܡܐܐ ܒܬܪ ܡܣܩܬܗ ܕܡܪܢ ܠܫܡܝܐ
ܫܘܒܚܐ ܠܐܠܗܐ ܠܥܠܡ ܀

Perfectus, & abſolutus eſt auxilio D. N. Ieſu Chriſti liber Evangeliorum, quae toto anno leguntur, in Meſopotamia, in ditione civitatis Babel per manus humilis Petri an.300. poſt Aſcenſionem Domini noſtri ad Caelum, die 21. Martii. Laus Deo in aeternum.
Et tamen pag.142. col. 1. lin. 5. reperiuntur lectiones Paſchatis, & Paſſionis collectae ex quatuor Evangeliſtis iuxta emenda-

tionem Thomae Heracleensis Episcopi Germanitiae, quem post annum sexcentesimum (vid. I. S. Asseman. Biblioth. Oriental. Tom. 2. pag. 90. 95.) vixisse novimus. Si vera esset haec epigraphe, aetate antecederet hic Codex omnes omnino Codices manuscriptos, Dioscoridem Vindobonensem, Virgilium Mediceum, & Vaticanum, Codic. Vatican. Alexandr. & Cantabrig. V. & N. Testam., tum & fragmentum Borgianum Coptico-Graecum Evangel. Iohannis &c. (illud nempe quod possidet nunc cel. Praesul Stephanus Borgia Sacr. Congregat. de Propag. Fide a Secretis, qui illud paucos ante menses ex Aegypto accepit); quorum singuli, si excipias Herculanensia volumina Graeca, ex doctorum consensu vetustissimi habiti sunt omnium manuscriptorum.

ࠕࠌࠌ . ࠁࠏࠆࠓࠕ . ࠀࠋ . ࠄࠒࠍࠀ .
ࠁࠉࠅࠌ ࠔࠍࠉ . ࠉࠅࠌ . ࠀࠓࠁࠏࠄ .
ࠏࠔࠓ . ࠋࠇࠃࠔ . ࠂࠌࠀࠃࠉ . ࠄࠔࠍࠉ .
ࠄࠌࠅࠍࠄ . ࠉࠌ . ࠋࠇࠃࠔ . ࠕࠌࠅࠆ .

Finitus est [*hic Codex*] *auxilio Dei aemulatoris die lunae d.* 14. *mensis Giamadi* 2. [*Iunii*] *qui respondet* (*a*) *d.* 24. *mens. Tamus ann.* 799. h. e. Christ. 1396. Difficultatem conciliandi haec cum illis, quae leguntur ad calcem libri Num. & Levit expediendam relinquimus doctioribus; nisi nobiscum credere velint librum Pentateuchi exaratum esse tempore remotio-

(*a*) Incipit enim aera vulgaris Mahumedanorum (الهجرة) secundum plerosque ann. period. Iul. 5335., Christi 622. Vid Ed. Pocock Specim. Histor. Arabic. pag. 174.

tiori (*a*). Hoc ſaltem monere voluimus, vocem ࠂࠌࠀࠃ [menſis Giamadi] ſcriptam eſſe a manu recentiori ſupra aliam penitus eraſam.

Verſio Arabica, quae columnam mediam occupat in noſtro Codice, & ſcripta eſt litteris Samaritanis, penitus fere hucuſque ignota fuit eruditis; numquam enim neque integra, neque pars eius ex hoc manuſcripto prodiit in lucem. Fluxit haec verſio e textu Hebraeo-Samaritano, quem litteraliter reddidit eius auctor, mirumque in modum intellexiſſe videtur. Diſcrepat hinc multum a verſione Arabica R. Saadiae Gaon perfecta circa ann. Chr. 900. in uſum Iudaeorum, qui tunc temporis ſub Sarace-

---

(*a*) Id quoque ſuſpicatur ampliſſimum litterarum decus cel. Auguſtinus Antonius Georgius (Eremitarum Auguſtinenſium Procurator Generalis) cui cum hanc pro-

racenis degebant (*a*), hunc nempe paraphraſten potius agere quam interpretem aſſeruere quamplures, &

---

poſuiſſemus difficultatem nobis haec reſcripſit: *In hac ſupputandi ratione littera prima ponitur monadica, & ſolitaria, deinde compoſita ex denaria, & monadica, tertio ex centenaria, & monadica, quarto, & postremo ex centenaria ſimplici. Varia enim eſt praeſertim in Arabum mſs. numerandi licentia, ut nemini mirum videri debeat, ſi haec noſtra annorum ſupputatio a vulgari & uſitata recedat.*

His adde, quod ſcriba Samaritanus ita numerales Arabum litteras in eas, quae gentis ſuae propriae ſunt, fortaſſe converterit, ut ſimul domeſticum, ac vernaculum morem in hac epocha deſcribenda retinere ſtuduerit. Nam ࠒ 100. *poſt maiorem numerum ultimo loco Samaritani collocant in* ࠒࠕ 500. ࠒࠕࠕ 900. *ſic in* ࠓࠕ 600. & ࠔࠕ 700.

ipsemet sum expertus (*a*). Utrum vero antiquius decernere nequeo, nolo enim confidenter nimis cum lectoribus agere, ut solent illi, qui in rebus quammaxime dubiis iudicis personam sustinere audent, quamvis artis criticae non magnopere peritos se prodant. Ut ipsi iudicare quodammodo valeant eruditi de huius versionis indole, descripsimus partem eius integram, quam tibi, Lector Erudite, hic oculis subiicimus. Cum nemo ante nos hoc fecerit, id gratum fore iis speramus, qui operam dant criticae sacrae, linguisque Orientalibus, de cuius studii utilitate, quantum nempe illud conferat ad certiorem, solidiorem, & profundiorem verbi Divini

---

(*a*) Rarus admodum est hic liber; idcirco hic titulum eius adiicere nobis visum est, quem descripsimus in Bibliothec. Caesarea Vindobonensi, ubi servatur, emptus

ni interpretationem, religionisque ab ignorantia vindicationem, quoniam multi dixerunt eruditi, praetereundum putamus; eo magis, ne per insolentiam quis existimet nosmet studium nostrum laudando extollere voluisse. Cel. Edm. Castellus paucas tantum exhibuit huius versionis variantes lectiones, non autem ex nostro Codice, sed ex ms. Usserii, qui

13. nummis aureis; atque ita se habet: Pentateuchus Hebraicus cum Chaldaica versione Onkelos a latere sinistro, Arabica versio Saadiae Gaon litteris Hebraicis supra marginem textus, Persica versio Iacobi Tavvas a latere dextro, & Commentar. R. Salomon. infra margin. Constantinop. ann. a mund. cond iuxta epocham Hebraeor. 5306., h. e. ann. Christi 1546. Fol.min. De hac versione Pentateuchi plura apud cel. Pocock. in Praefat. variis eius lection. praef. Tom 6. Polyglott. Angl. Conf. eiusd. specim. histor. Arab. p. 365.

qui Angliae eſt in Biblioth. Bodleiana (*a*); quique noſtro aetate valde recentior eſt, utpote ſcriptus (*b*) circa annum Chr 1524. Codex vero Peireſcii an. Chr. 1243. [ſi fides habenda eſt iis, quae ad calcem libri Numer. & Levit. leguntur] exaratus eſt.

Selegimus Caput Geneſeos XLIX., quod ob maiorem, qua laborat, difficultatem aptius, quam quod aliud, nobis viſum eſt ad uſum criticum, & ob id gratius philologo. Siſtimus hoc Caput, ut illud invenimus in noſtro Codice ms. abſque omni mutatione, ſecuti nempe admodum religioſe praeceptum optimorum criticorum, qui docent, nihil in deſcribendis mſs. mutandum, nihilque, quamvis exiguum, eſſe omittendum, quod magno

(*a*) Vid. eiuſdem notas ad verſ. Samar. Arab. in polyglott. angl. Tom. 6.

(*b*) Vid. Catalog. mſs. Angliae. Oxonii

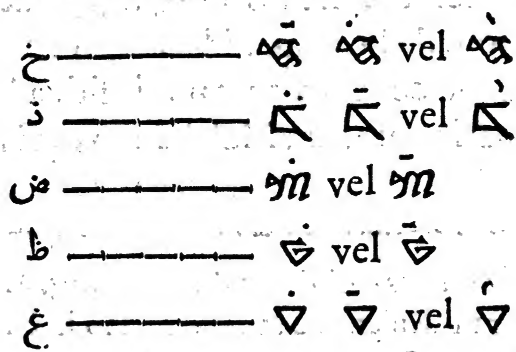
gno eruditionis damno neglexerunt editorum plerique. Ut vero maius in sui commodum omnia vertere possit Lector, utque eum expediremus ab improbo labore Arabica legendi cum litteris Samaritanis, textum Codicis reddidimus litteris Arabicis in columna speciminis nostri secunda, quem nempe sistimus litteris Samar. in columna prima, ut est in ms. Adiecimus & versionem Arabicam e Polyglottis Angl., ut facilius versionis nostrae ab ea cuique pateret discrepantia. Observatiunculae, quas adiunximus, inprimis versantur circa errores amanuensis, quos potius duximus hic exprimere, quam contra fidem criticam in textu ipso corrigere. Nolui ad singula loca provocare ad textum Hebr., & Samarit., ad version. LXX. viralem, Syriacam simplicem, &c. magnumque hic exhibere apparatum criticum, brevitati, cui studuimus, contrarium, & doctis supervacaneum.

Paucos tamen huius Capitis variantes lectiones e Codice Usserii hic e Polyglott. Angl. (*a*) transferre haud abs re alienum duximus. Versionem Latinam non exhibuimus, quia prorsus inutilis nobis videbatur iis, pro quibus hoc Specimen edimus, criticis nempe sacris Orientalium linguarum peritis. Saepius ad errorem varios doctos induxere tales versiones Latinae, quae plerumque mendosae sunt, cum ex illis ipsi de Oriental. versionum lectionibus iudicarunt (*b*). Gratius fore puta-

(*a*) Vid. ed. Castell. animadv. ad version. Samarit. loc. cit.

(*b*) Erudite admodum de his erroribus agit celeber. Eques Iohann. David Michaelis in introduct. in sacros Nov. Foeder. libros Tom. I. pag. 695. edit. 3. Goettingae 1777. in 4. Vid. eiusd. curas in Actus Apostolor. Syriacos § 7. Confer erudítiss. Ioh. Bernardum de Rossi Parmae Profess. Linguar. Oriental. in Commentar. histor. nuperrime edito

putamus Lectori hic nos adiicere litteras VI. Arabicas, quibus carent Samaritani, ſimul & illas, quibus earum loco uſus eſt Samaritanus noſter in hac verſione Arabica exarata litteris Samaritanis, has enim numquam impreſſas vidimus. Quare pro ث Samarit ſcribit ࠕ̈ , vel ࠕ̄ , tum pro

Eadem ratio ſcribendi Syrorum, quam *Charſciun* appellant, omnibus eſt nota-

edito impenſis clariſſimi Praeſulis Ioh. Mariae Riminaldii, qui eſt de Typographia Hebraeo-Ferrarienſi pag. 55. & 60.

ta (*a*). Sed paucis forte constat Christianos S. Thomae nuncupatos in ora Malabarica, eadem quoque uti scribendi ratione, dum Malabarica nempe iidem reddunt litteris Estranghelis mirum in modum distortis, & vice versa Chaldaica litteris Malabaricis. Hoc [inter alia multa] primum nos docuit cel. Stephanus Borgia (*b*) Sacrae Congr. de Propag. Fide a Secretis, postea que confirmatum nobis fuit a Missionario quodam Malabarico, qui Romam

(*a*) Eius originem docet Georg. Mich. Amira Edeniensis e Monte Libano in Grammat. Syr. Romae edit. 1596. in 4. p. 22. Gabr. Sionita, & Faustus Nairon. in Praefat. N. T. Syr. & Arab. Rom. 1707.

(*b*) Vid. doctiss. eiusdem Commentar. de Cruce Vaticana, Romae edit. 1779 fol. min. pag. 46. annotat. 10. ad ritum salut. Cruc. in Eccles. Antioch. Syror. servat., ab eo e Cod. ms. Colleg. Urban. primum Syriace editum.

mam nuper venit, & qui nobiscum huius rationis scribendi Specimen benevole communicavit. Plura a nobis tibi dicenda haud supersunt, Lector Erudite; at unum restat, ut faveas huic opusculo, quod ullam plane, nisi tristis forte diligentiae laudem conciliare nequit auctori. Optabamus hanc integram Codicis Barberini [quandoquidem huius Bibliothecae praefecti doctiss. Casparis Garatonii non satis erga nos laudare possumus humanitatem] versionem Arabicam hic tibi exhibere; sed cum hoc ob iter, quod instat, facere nequeamus, pauca alia difficiliora Capita edituri sumus, quae descripsimus, ut morem gereremus amico optimo, viro doctissime erudito Claudio Frees Hornemano [Theologiae doctori, & prof. public. ordin. Theol. in Academia Regia Hauniensi] quem adeo veneramur, & amamus, ut eius solo nomine recreari nos videamur. Is variis ad nos datis lit-

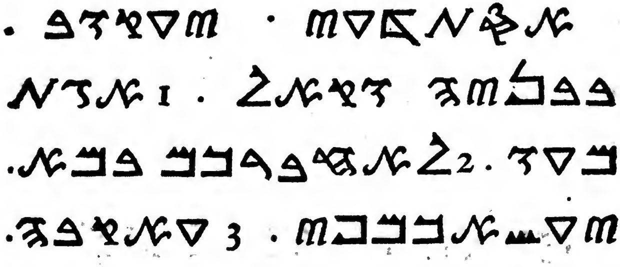
litteris ad multa loca cum hoc ms. conferenda excitavit, nobiſque iam deſcribentibus auctor fuit, ut hoc qualecumque Specimen ederemus. Haec fuit tota conſilii noſtri ratio, quam te ſcire aequum erat. Vale. Scripſ. Romae die 10. Aprilis 1780.

GENES. CAP. XLIX.

VERSIONIS ARABICO-SAMARITANAE

E CODICE MS. BARBERINO.

VERSIO ARAB. LITT. SAMAR.

Animad. in Text. Arabico-Samarit.

1 *elif* ante *vau* servile in fine semper fere omisit noster, quod numquam negligere solent Arabes. Descriptor Samaritanus, vel Hebraeus imitatum esse hic videtur orthographiam linguae suae, quae hoc *elif* ante *vau* servile in fine verborum non habet. Hebraeorum eodem modo fecerunt amanuenses in describendis Codicibus Hebraicis V. Test, cum sub Saracenorum (a saecul. VIII. ad XI.) imperio degebant, & arabice loquebantur. Scripserunt nempe saepius קטלוא cum

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
1 استدعى يعقوب	1 ثم دعا يعقوب
ببنيه وقال اجتمعو	بنيه وقال اجتمعوا
لاخبركم بما	ابارك فيكم
يغشاكم فى عاقبه	واخبركم بما ينالكم
الايام ۞ /	فى اخر هذه الايام ۞
2 اجتمعو و اسمعو	2 اجتمعوا واسمعوا

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

hoc *elif* ante *vau* ſervile, quod pro vitio ſcribae habendum eſt, non pro arabiſmo, ob recentiorem aetatem orthographiae Arabicae. Vid. cel. Equit. Ioh. David Michaelis gramm. Arabicam p. 37.

2 [Samaritan text] omiſſa eſt lineola ſupra litteram [Samaritan text], qua indicare ſolet Arabicam خ.

3 [Samaritan text] puncta ſuper [Samaritan text] femininum neglexit.

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible] 4 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

5 [illegible] 6 [illegible]

[illegible]

[illegible]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

4 [illegible] ſine *elif* ante *vau* ſervile, ut ſupra.

5 [illegible] neglexit punctum litterae [illegible], quo exprimere ſolet Arabum من.

6 [illegible] ... [illegible] femin. ſine

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
يابني يعقوب	ذلك يا بني يعقوب
واسمعو من اسرايل	واقبلوا من اسرايل
ابيكم ۝	ابيكم ۝
3 راوبن بكري انت	3 يا راوبين انت
حيلي واول قوتي	بكري وقوتي واول
فاضل الرفعة وفاضل	نيلي مفضل في
العز ۝	الشرف مفضل في
	العز ۝
4 ما جرعت من	4 والان بنهلة من
الما لا تفضل اذ	ماء لا تفضل اذا
صعدت مضجع	صعدت على مضجع
ابيك حين بدلت	ابيك حينيذ مما
فرشي صاعدا ۝	تبدلت تخلص ۝

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

punctis, quae alias ſemper fere inveniuntur in Codicibus Arab. vel negligenter admodum ſcriptis.

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible] · [illegible] 7 · [illegible]
· [illegible] : [illegible]
[illegible] · [illegible]
-- : [illegible]
[illegible] 9 · [illegible] 8
[illegible] 10 · [illegible] · [illegible]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

7 [illegible] deficit punctum litterae [illegible].

8 [illegible] cum س ; apud Arab. polyglott. cum ش .

9 [illegible] in hac voce accurate lineolam adiecit litterae [illegible], qua exprimere ſolent Samaritani Arabum خ .

10 [illegible] cum affixo plurali هم pro duali هما . In ſermone vul-

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
5 سمعان ولاوى	5 وشمعون ولاوى
اخوان حسماطلم	اخوان فى الة
مقاطعهم ۞	الظلم فرصهما ۞
6 فى سرهما لم تدخل	6 وفى عصبهما لم
نفسى وبجو يقهما	تدخل نفسى وفى
لم يشتد جلالى اذ	جوقهما لم تجتمع
بوجدهما قتلا	ذاتى لانهما بغضهما

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

gari non utuntur Arabes numero duali ſuffixorum, aliter vero ſe habet, cum ſcribunt docte, tunc enim accurate obſervare ſolent differentiam inter pluralis numeri ſuffixa & ſingularis. Noſter quoque hanc aſſervavit pluribus in locis, rectius legit ms. Uſſer. apud E.Caſtellium in polyglott. angl. Tom. 6. pag. 6. حسماطلما مقاطعهما.

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible] 11 [illegible]
[illegible] 12 [illegible]
[illegible]
[illegible] 13 [illegible]
[illegible]
[illegible] 14 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

11 [illegible] omiſit teſchdid ſupra [illegible] quod tamen in nonnullis locis accurate poſuit.

12 [illegible] ſine puncto ſupra [illegible].

13 [illegible] abſque puncto litterae [illegible]. Omiſit hic quoque punctum, quo ſingulas

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
الرجل وبرضاهما	قتلا امّة وبرضاهما
خربا سوره ✿	قلعا سورها ✿
7 ابهج وجدهما	7 فمذموم غضبهما
انه عزيز وصحبتهما	ما اعزّه وجبهما ما
انها وثيقة اجزيهما	اصعبها اقسّهما
في ال يعقوب	في آل يعقوب وابدّد
وابدهما في	هما في آل اسرائيل ✿
اسرايل ✿	
8 يهودا انت	8 وانت يايهودا

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

voces inter ſe ſeparare ſolent Samaritani. Ob hanc & aliam negligentiam amanuenſis difficile redditum mihi eſt ſaepiſſime aſſequi ſenſum verſionis, & hunc reddere litteris Arabicis.

14 [illegible] deficit punctum litterae [illegible].

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[Samaritan text] 15 [Samaritan text]
[Samaritan text] 16 [Samaritan text]
[Samaritan text] 17 [Samaritan text]
[Samaritan text]
[Samaritan text]
[Samaritan text]
[Samaritan text]
[Samaritan text]
[Samaritan text] 18 [Samaritan text]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

15 [Samaritan text] Ms. Uſſerii apud Caſtell. legit [Samaritan text] ſine [Samaritan text].

16 [Samaritan text] ſine puncto [Samaritan text] feminini more ſolito.

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
يشكروك اخوتك	ينشدك اخوتك
يداك بعرف	ويدك في اقفاء
اعدايك ويبجد لك	اعدايك ويخضع
بنوابيك ۞	لك بنوابيك ۞
و جرو الليث يهودا	و تكون يايهوذا
على الفريسة يابني	كشبل اسد لانّك
علوت جاثم رابض	خلّصت اني من
كالليث وكاللبوة من	القتل اذا جثم
يتبره ۞	وربض كاسد ولبوة
	من ذا يقيمه ۞

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

17 ࠀࠋ pro ࠀࠀࠋ, ſed abeſt medda litterae ࠀ.

18 ࠀࠋࠋࠉࠕ omiſit lineolam ſupra ࠕ, qua indicant Samaritani Arabicam litteram ث. Efferunt Arabes fere eodem

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible] 19 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

modo ب & ث ſcribuntque hinc frequenter ت ubi ſcribendum foret ث . Multa huius rei exempla video in dies, ſed aliter praecipiunt docti, quamquam & hi (ut plerumque fieri ſolet) aliter faciant, ac praecipiunt; ſaepiſſime enim & eos ث , efferre & ſcribere ت (*te*) audivi, & ocu-

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
10 لا يزول القضيب	10 لا يزول القضيب
من يهـودا والمرسم	من يهودا والرسم
من بين بنوده حتى	من تحت امره الى
ياتي مستحقه واليه	ان يجى الذى هوله
تنخذ الشعوب ۞	واليـه تجتمـع
	الشعوب ۞
11 يغبط في الجفن	11 رابـطـا الى
عيره وفي السيروقه	الجـفن جحشـه

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

lis vidi. Forte & Arabs noſter eamdem ob cauſſam [Samaritan] ſcripſit pro [Samaritan] (vel [Samaritan]) ut nempe pronunciabat Arabicam litt. ث.

19 [Samaritan] omiſit more ſolito puncta [Samaritan] femin. eodem modo in voce mox ſequenti [Samaritan].

20 [Samaritan] cum textu Hebraeo-Samarit. congruit, hic enim רגלין legit:

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

21 [Samaritan text]

22 [Samaritan text]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

21 [Samaritan text] Codex Ms. Uſſerii apud cel. Edm. Caſtell. loco citato hic legit [Samaritan text].

22 [Samaritan text] Textum Hebraeum, vel Hebraeo-Samaritanum ([Samaritan text] אסרי) mire reddidit noſter hoc loco per [Samaritan text] proſper eſt, beatus, vel hilaris. Suſpicor hic errorem ab amanuenſi

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
بنى اتانته يغسل	وللسّوريق بنى اتانه
بالخمر لباسه	غاسلا بالخمر لباسه
وبعصير العنب	وبدم العنب
كسوته ۝	كسوته ۝
12 مزوّر العينين	12 مزوّر العينين
من الخمر وابيض	اكثر من الخمر
الاسنان من الشحم.	ومبيّض الاسنان
	اكثر من اللبن ۝
13 زبولن سواحل	13 زبولون في
البحر يسكن وهو	سواحل البحر

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

eſſe commiſſum, & legendum ࠑࠓࠓࠅ *ligavit*. Erravit forte amanuenſis, & doctus quidam corrector poſuit lineolam ſupra ࠃ, (hanc nempe & adiicere ſolent Samaritani cum vox ambigua ſit, vel littera abeſt, quae adeſſe debet) velut mon-

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible] 23
[illegible] 24
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 25 [illegible]

Animadverſ. in Text Arabico-Samarit.

ſtraret lectori ſe dubitare de huius litterae genuitate.

23 [illegible] Teſcdid ſupra [illegible] omiſit, mox infra poſuit in voce [illegible].

24 [illegible] (candidior) pinguedine. Diſcrepat a textu Hebraico,

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
سواحل السفن	يسكن وفى ساحله
ومنتهاه الى	سفن وطرف تخمه
صيدا ۞	الى صيدا ۞
14 يششكر حمول	14 ويساخار كجسم
وقور رابض بين	منفرد رابض بين
المرتبتين ۞	صفين ۞
15 فينظر المقرّ انه	15 ثمّ يرى الرّاحة
طيب والارض انها	ما اجودها والارض
لذيذة فيميل كتفه	ما انعمها فيمدّ

Animadverf. in Text. Arabico-Samarit.

& polyglott. anglic., qui uterque habet מחלב. من اللبن.

25 [illegible]. ربت ordo, digniras, officium. Mire difcrepat noſter a textu Hebr. & Arab polyglot. in toto hoc verſu.

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 26 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
27 [illegible]

Animadverſ. in Text. Arabico Samarit.

26 [illegible] . [illegible]
[illegible]. Ad litteras hic reddidit textum Hebraic. ויהי למס עבד - الخراج hac voce pro expenſis omnis generis in ſpecie pro tributo utuntur Arabes.

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
للحمل فيصير	عنقه للنقل
لخراج عاملا ۞	ويصير خادمًا ۞
16 دن يدين قومه	16 دان يحكم لقومه
كاحد اسباط	كجملة سبط من
اسرايل ۞	بني اسرئيل ۞
17 يكون دن	17 ويكون كالثعبان
ثعبانا على الطريق	على طريق وكالمعرون
فيحجب على السبل	على السكة اللاسع
اللانغ عقب	عقب الفرسى فيقع
الفرس فيلقى	الى وراه ۞
راكبه ۞	

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

27 [illegible] hic accurate noſter expreſſit accuſativum more ſolito Arabum doctorum , cum elif & nunatione . In antiquiſſimis Arabum mſs. quae mihi contigit videre , inveni hunc accuſativum ſcri-

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible] 28 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

ptum cum elif. Cum Puteolis eſſem eumdem eo modo expreſſum vidi in aliqua inſcriptione kuphica, & poſſideo ex dono eruditiſſimi, meique amiciſſimi Iohan. Chriſtophori Amadutii (digniſſimi Praeſidis Typographiae Sac. Congr. de Propaganda Fide) inſcriptiones quaſdam kuphicas, ſibi a Sicilia, (ubi fuerant detectae) miſſas, ex

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
18 قهقرا لمغوثبك رجوت بالله ۞	18 يقول رجوت غرثك يا ربي ۞
19 جد كردوس يكردسه وهو يكردس في الساقة ۞	19 وغاذاى كردوس تكردس عليه فهويجد اعقابه ۞
20 اشر الدسم غذاوه وهو يعطى	20 واشير طعامه: سمين وهو يعطى

Animadverf. in Text Arabico-Samarit.

quibus ea, quae prolixior eft, accufativum eodem modo cum elif exhibet. Sed vel in infcriptionibus Perfepolitanis, quae kuphicae funt, hoc elif reperias, & antiquiffimum videtur, licet eius aetatem, haud determinare valeo.

28 [illegible] abfcondit fe: quam lectionem contextus analogia admittit.

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

על

[Samaritan] 29 -: [Samaritan] . [Samaritan]

. [Samaritan] . [Samaritan]

[Samaritan] . [Samaritan] , [Samaritan]

[Samaritan] 30 . [Samaritan] : [Samaritan]

. [Samaritan] 32 . [Samaritan] 31

-: [Samaritan]

. [Samaritan] . [Samaritan] . [Samaritan]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

29 [Samaritan] neſcio quid illud על ſibi velit, quod ſupra hanc vocem invenitur, ſcriptum cum litteris Hebraicis.

30 [Samaritan] notandum tecſdid ſupra [Samaritan], quod alias exprimere non ſolet noſter.

31 [Samaritan] more ſolito omiſit puncta [Samaritan] femin.

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
من لذات الملوك .	ملاذّ الملوك ۞
21 نفتلى ايلـــه	21 ونفتالى كايلــة
مرسلـــة النـــاث	مرسلة يردّد اقـوال
اقاويل الحسنا ۞	الحسنى ۞
22 غصـــن مثمـر	22 ويوسف ابن
يوسف غصن مثمر	مثمر كغصن مثمر
على عيـــن ابنى	على عـين ماء له
صغيرى على سور ۞	عروق قد امتــدّت
	على سور ۞

Animadverf. in Text. Arabico-Samarit.

32 ࠔ̇ࠌࠁࠓࠌ potius ࠁࠓࠌ ࠔࠌ cum ࠔ pro ࠔ̇, error forte fcribae. Exprimunt Samaritani Arabicum ش per ࠔ̇, vel ࠔ̄, ut in fequenti voce ࠄࠁࠔ̄ࠁ apparet, quam & ࠄࠁࠔ̇ࠁ fcripfit.

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

ࠏࠑࠍࠌࠕࠌࠓ · ࠏࠋࠉ · ࠏࠉࠍ ·
ࠀࠁࠍࠉ · 33 ࠑࠏࠉࠓࠉ · ࠏࠋࠉ
ࠎࠅࠓ : 34 ࠐࠇࠀࠋࠐࠀࠄ ·
35 ࠅࠇࠀࠑ ࠌࠀࠇ ࠅࠕࠇࠕ
ࠐࠄ ࠀࠑࠇࠀࠁ · ࠀࠋࠎࠄࠀࠌ
ࠐࠀࠒࠀࠌࠕ · ࠏࠋࠉ · ࠀࠋ
ࠑࠋࠀࠁࠄ ࠒࠅࠎࠄ : 36 ࠅࠇࠋ

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

33 ࠑࠏࠉࠓࠉ Ms. Uſſer. apud Caſtell. loc. cit. legit صعيرى: noſter rectius صغيرى.

34 ࠐࠇࠀࠋࠐࠀࠄ poſt ࠄ eraſa eſt littera in ms., cuius veſtigium non remanet.

35 ࠅࠇࠀࠑࠌࠀࠇ ſcribendum puto ࠅࠇࠀࠑࠌࠀࠄ; alias enim

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
23 فخـالـفـاه	23 ومرمروه فكثروا
وخاصماه وتحتفه	وتهددّه اصحاب
اصحاب السهام ۞	السّهام ۞
24 فاقـامت على	24 فبتت قوسه في
الصلابه قوسه	صلابة واهتزت
وحليت اذرعة يديه	ذراعاه من طاعة
من قبـل سيد	جليل يعقوب من
يعقوب من قبل	ثم رعاة اسرايل.
مراعي جوهر اسرايل.	

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

nullus prorſus oritur ſenſus: erravit amanuenſis, dum ſcripſit [Samaritan] pro [Samaritan].

36 [Samaritan] cum teſcdid: in voce ſequenti [Samaritan] etiam pnncta adſunt [Samaritan] femin., quae alias frequenter negligere ſolet noſter. [Samaritan]. Ms. Uſſer. apud Caſtell. loc. cit. [Samaritan].

VERSIO ARAB. LITT SAMARIT.

ࠋࠌࠀ . ࠀࠊࠓࠏࠄ ࠌࠊࠌࠄ .

ࠍࠉࠑࠃࠋࠐࠌࠊ ࠌࠏࠑࠄࠃ ࠍࠉ

ࠑࠃࠋ ࠍࠓࠀࠏࠌࠄࠄࠄࠓ . ࠀࠐ

ࠓࠀࠌࠋ :37 ࠍࠉ ࠄࠋࠌࠀࠃࠌࠍ .

ࠁࠋࠌࠏࠌࠉࠍ . ࠄࠀࠋࠑࠀࠊࠓ

ࠀࠋࠍࠀࠁࠌ . ࠌࠃࠀࠓࠁࠍ .

ࠃࠓࠍࠄ ࠀࠋࠐࠍࠀ . ࠍࠉ .

ࠁࠄࠑ : ࠃࠓࠍࠄ . 38 ࠀࠋࠏࠍࠓ .

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

37 ࠄࠋࠌࠀࠃࠌࠍ . ࠍࠉ cum litteris Arabicis reddidi من ولي ابيك , ex mente, ut puto, translatoris. Omiſſum eſt punctum, quo verba ſingula ſeparare ſolent Samaritani, quod frequentiſſime neglexit noſter. Eadem lectio in codice Uſſer. apud Caſtell. loc. cit.

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
25 من ولى ابيك فليعينك والقادر الكافى يباركك بركه السما من فوق بركه الغمر رابضه من تحت بركة الثدايا والفرج ۞	25 اسأل من اله ابيك ان يعينك ومن الكافى ان يبارك فيك بركة السماء من العلو وبركات الغمر الرابضة سفلا وبركات الثدى والبطون ۞
26 بركة ابيك	26 وبركات ابيك

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

38 ࠀࠋࠏࠌࠄ haec vox cum ࠄ ſcripta, neſcio quid ſibi velit, potius ࠀࠋࠏࠌࠒ cum ࠒ (Hebraic. עמק); quod contextui reſpondet. Forte iterum peccavit amanuenſis ſcribendo ࠄ pro ࠒ.

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible] 39. [illegible] :
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] :
[illegible] 41 : [illegible] 40 [illegible]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

39 [illegible] iterum accurate adſunt puncta [illegible] femin.

40 [illegible] rectius [illegible] ſine virgula litterae [illegible] طوف.

EAD. LITT. ARAB.

وامك تعظم على
بركة والدى حتى
شهوة اشيخ تكون
للريبس يوسف
ولجمجام ناسك
اخوته ۞

27 بنيامين ذيب
خطوف بالغداه
يغنم الحلى وفي

VERS. POLYGLOTT.

تتضاف الى
بركات اسلافي
والى ما اشتهى
يفاع الدهر ويكون
الجميع على راس
يوسف وهامة ناسك
اخوته ۞

27 وبنيامين
كالذيب يفترس
بالغداة ياكل نهبا

Animadverſ. in Text. Arabico Samarit.

41 [illegible] verſu 20. eamdem vocem ſcripſit [illegible] cum puncto ſupra ࠊ, hoc loco omiſit punctum. Nullam plane differentiam obſervare ſolent Arabes inter ذ & د quando vul-

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 42 [illegible]

[illegible]

[illegible] 43 [illegible]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

g?riter loquuntur Arabes, utramque litteram efferunt dal, & ſaepiſſime ſcribunt د pro ذ pronunciationem nempe ſecuti. Multa huius rei exempla in dies hic video, & audio, notatuque illud cenſeo haud indignum.

42 [illegible]

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
العشا ينقسم	وبالعشى يقسم
السلب ۞	لسلب ۞
28 كل هولا اسباط	28 هذه جماعة
اسرايل اثناعشر	اسباط اسرائيل ثم
وهذا الذى	اثنى عشر سبطا
خاطبهم ابوهم	وهذا ما قال لهم
وباركهم كل امرى	ابوهم وبارك فيهم
بحسب بركته	كل امرئ على حسب

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

vitioſe admodum hic poſuit punctum poſt [Samaritan], & [Samaritan] ſuffixi cum ſequenti voce connectit: rectius [Samaritan] [Samaritan] ſcribendum cum puncto poſt [Samaritan]; alias enim nullus orietur ſenſus.

43 [Samaritan] error forte amanuen-

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 44 [illegible]

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

ſis, qui pro hamza ([illegible]) teſcdid ſcripſit, vel forte ex induſtria, nam & aliis in locis hamza ſic ſcripſit.

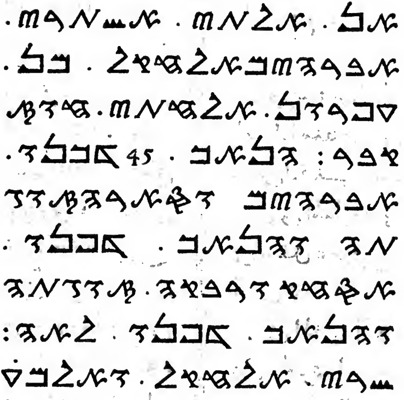
44 [illegible] Arab. polyglott. في شام ; noſter ad litteram ma-

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
بارکهم ۞	استحقاقه بارك
	عليهم ۞
29 ووصاهم وقال	29 ثم اوصاهم وقال
لهم انا منضوي على	لم انا منضم الى
قومي ادفنوني مع	قومي ادفنوني مع
اباي في المغارة التي	ابوي في المغارة التي
في حقل عفرون	في ضيعة عفرون
الحتي ۞	الحتي ۞
30 في المغارة التي	30 هي المغارة التي
على ظهر ممرا بارض	في الضيعة المضعفة
كنعان التي	بحضرة ممرى في بلد

Animadverf. in Text. Arabico-Samarit.

gis reddidit textum Hebraicum, quamvis & alia defendi poteft verfio. Syria enim شام appellata eft, quia colonia quaedam filiorum Canaan ad illam تشاءموا اليه i.e. ad finiftram fe flectentes contenderunt.

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

(*Vid. Abulfedae Tabul. Syriae pag. 5. ex edit. Ioh. Bernard. Koehler. Lipſ 1765. in* 4.) Apud Syros, & Arabes hodiernos Damaſcus شام appellatur.

45 pro certo habeo ex

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
اشتــرى ابرهـيــم	الشآم التى اشتراها
الحقل من عفرون	ابراهيم من عفرون
الحتى حوزقبر ۞	الحتى لخطّة مقبرة ۞
31 هنـاك دفنــو	31 ثم دفنوا ابراهيم
ابــرهــيم وساره	وسارة زوجتــه وثمّ
زوجته وهناك دفنو	دفنوا اسحاق وربقه
اسحق وربقه زوجته	زوجته وثمّ دفـنت
وهناك دفنو لاه ۞	ليآ ۞
32 شرى الحقــل و	32 شرى الضّيعــه

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

errore amanuenſis ࠀ̇ࠁࠓࠄ ſcriptum eſſe pro ࠀ̇ࠁࠓࠄ; neſcio, quid ſibi velit punctum illud ſupra ࠀ, quod hic locum non habet, mox infra rectius ſcripſit ࠀࠁࠓࠄ.

VERSIO ARAB. LITT. SAMARIT.

ࠀࠓࠄ . ࠀࠋࠍࠌ . 46 ࠁࠌࠄ··
ࠊࠁ . ࠉࠃࠋ . ࠃࠊࠌࠔࠀࠍ̈ :-
ࠁࠋࠊࠀ . ࠁࠓࠏ̄ . ࠌࠏࠉࠕࠃ .
ࠁࠊ ࠕࠌࠔࠀࠄ̈ . ࠃࠊࠌࠄ . ࠕࠁࠏ.
ࠓࠕࠋࠌࠄ ࠀࠋࠌ . ࠀࠋࠑࠓࠌࠓ··
ࠕࠍࠕࠁࠌ ࠕࠀࠕࠍࠁࠏ . ࠀࠋࠌ.
ࠉࠕࠁࠄ :

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

46 ··ࠁࠌࠄ rectius ࠁࠌࠄࠀ niſi enallagen generis admittere velis; reſpon-

EAD. LITT. ARAB.	VERS. POLYGLOTT.
المغاره التى فيه من	والمغارة التى فيها
قبل بنى حات ۞	من بنى حيث ۞
33 فلما فرغ يعقوب	33 فلما فرغ يعقوب
وصاة بنيه جمع	من وصيته لبنيه
رجليه الى السرير	ضمّ رجليه الى
وتوفى واجتمع الى	السرير وتوفّى
قومه ۞	وصارالى قومه ۞

Animadverſ. in Text. Arabico-Samarit.

dit enim [Samaritan], cui & adiunxit relativ. femin. [Samaritan].

64

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

F. A. Marcucci Episc. Montisalti Vicesgerens.

DEmandante Reverendissimo Patre Sac. Palatii Apostolici Magistro lubens percurri *Specimen ineditae Versionis Arabico-Samaritanae Pentateuchi e Codice ms. Bibliothecae Barberinae editum, animadversionibus adiectis ab Andrea Christiano Hvviid Hauniensi*. Eruditiss. Auctoris improbum laborem, & studium linguarum Orientalium docti viri commendabunt, & currenti viro calcaria adiicient ad ulteriora, & maiora pro rei litterariae publicae commodo proferenda. Quamobrem & ego Andreae Christiani Hwiidii curas, ac vigilias laudans nihil obstare censeo, quominus Specimen laudatum in publicam prodeat lucem.

Dabam XI. Aprilis MDCCLXXX.

Ioseph Aloysius Assemanus Linguarum Orientalium in Urbano Collegio Sac. Congreg. de Propaganda Fide praeceptor.

IMPRIMATUR.

Fr. Bruno Toma Ordi. Praed. Rmi P. Magistri Sacri Palatii Apostolici Socius.

ANDREAE CHRISTIANO HWIIDIO

PHILOLOGO ERUDITISSIMO

AUGUSTINUS ANTONIUS GEORGIUS

EREMITA AUGUSTINIANUS *

سلام

ALTER iam annus est, ex quo elegantes quidam orientalis litteraturae tuae flosculi, ex Germanis oris ad me officiosissime missi, tuum mihi nomen, dum nil tale cogitarem, ultro patefecerunt, & quam uberes in hoc campo futurae essent ingenii, & industriae tuae fruges, auspicato significarunt. Sed ubi te Romae praesen-

e tem

* *Has litteras a cel. Augustino Antonio Georgio [Eremitarum Augustinensium Procuratore generale, & Consultore Sancti Officii] ad nos datas, in quibus maxima cum doctrina, & critica peritia disserit de variis Arabicarum versionum generibus, adiicimus hic ad calcem nostri Speciminis; Prologi enim vicem in futuram integrae versionis Arabico-Samaritanae editionem, defectumque eruditionis, quo laborat nostrum opus, explere commode posse existimamus.*

tem video, & tuum hocce *Arabico-Samaritanae versionis* Specimen ex celeberrimo Barberinae Bibliothecae Codice excerptum, nostrisque typis nuper impressum, te ita volente, considero, longe maiorem certioremque de mentis tuae acumine, tuaeque eruditionis praestantia opinionem concipio.

Notissima sunt grandia illa nomina doctissimorum hominum, qui summis laudibus versionem hanc in caelum persaepe extulerunt; at neminem interea novi, qui vel rude aliquod, simplexque exemplum, unde eam nativis, & propriis Arabum characteribus expressam agnoscere liceat, nobis adumbratum relliquerit. Labor, ego credo, eos deterruit; nam artis cognitio, instrumenta, & exquisita linguae peritia tantae doctrinae viris profecto non deerat. Quam enim difficile, & operosum sit Samaritanas litteras in totidem Arabicas tam accurate vertere, ut versionis vocabula, quae omnia Arabica sunt, propriam germanamque significationem retineant, nihilque de ea amittant, ii facile intelligunt, qui sciunt in Alphabeto Arabum

vi-

viginti & *octo* litteras numerari, in Samaritano vero *duas* tantummodo atque *viginti*, & signa sive puncta diacritica, quibus in hoc Samaritico *Carsciun* (*Ghiersciuni* ab aliis nuncupato) monemur modo unam, modo alteram ex *sex* deficientibus Arabicis supplere, persaepe negligi, ac praetermitti; eoque vitio genuinam verborum lectionem haud raro subtrahi, & mire quandoque ambiguam, incertamque reddi. Praeter puncta sunt & lineolae horizontales quibusdam superductae litteris, quarum officium, etsi in pura Samaritica scriptione illud sit, ut lectorem moneat vel de rariori significatu in voce ambigua usurpando, vel de compendio scripturae, vel de motu quiescentis, aut etiam de inusitata litterae positione, eiusque in alterius figurae litteram commutatione, vix tamen dubito, quin huius etiam *Carsciuni* scriptor ad haec eadem, aut certe ad similia significanda, suas hasce lineolas alicubi usurparit.

Quin & ab erratis amanuensis cavendum sedulo erat, ea etiam de caussa, quod monente Ludolpho, recentiores Samari-

tani a priſcis loquendi, ſcribendive regulis haud raro aberrent (1). De his, aliiſque id genus pluribus mecum egiſſe memini, ni mea me memoria fallit, Amicum meum ſingularem, virumque doctiſſimnin Abatem Bernardum de Roſſi A. T. E., Scripturae ſacrae, & Orientalium linguarum in Parmenſi Academia interpretem, qui plura ſcitu digna in hunc ipſum Samaritanum Codicem, dum Romae eſſet, animadverterat. Quae quidem omnia ſatis, ut ego puto, ſuſcepti operis difficultatem demonſtrant. Hanc expertus eſt eruditiſſimus Svecus *Iacobus Ionas Bjornſtahl*, qui binos tantum verſiculos 6. & 11., praeter alias quáſdam obſervationes, Cap. XLIX. *Geneſ.* ex hac Arabico-Samaritana verſione in lucem edidit (2).

Sed tu integrum Caput, quod omnium for-

(1) Iobus Ludolphus Praef. in epiſtol. Samar. Sichemitarum ad ſe ſcriptas.

(2) Ep. ad magni nominis, & exquiſitae doctrinae Theologum Gabrielem Fabricium edita Romae ad calcem Tom. 1. *Des Titres primitifs de la révelation*, ann. 1772.

fortaſſe difficillimum eſt, nunc tandem ad proprias, domeſticaſque Arabum litteras revocatum Orientalium Muſarum cultoribus ſpectandum profers Fiet, ita ſpero, ut Catholici inprimis, & ceteri demum, quicumque fuerint, Biblicarum rerum, & exoticarum linguarum periti, exemplo tuo exſtimulati, operam ſuam omnem, coniunctis ſtudiis, conferre velint, ut eductis ex Italicis, Anglicanis, Gallicanis, Germaniſque Bibliothecis exemplaribus, verſio iſta, bonorum omnium votis tamdiu ante deſiderata, integra tandem, & numeris omnibus abſoluta edatur.

Interea vero unum hocce Specimen tantum nobis lucis, & commodi offert, quantum ſatis eſſe poſſit ad rectum, firmumque iudicium de hac noſtra verſione cum ceteris comparata inſtituendum. Multae enim & variae ſunt, ut probe noſti, Moſaici Pentateuchi verſiones Arabicae (1). Ac ne

(1) Hadr. Relandus Diſſ. III. *de monte Garizim* ad vocem מורה Geneſ. 12. 6., & Deuter. 11. 30. quatuor Arabicas verſiones, quas prae oculis domi habebat, commemorat.

ne quid dicam de iis, quibus, teste Richardo Simonio, Iudaei, sive Rabbanitae, sive Caraitae (1), sive etiam Samaritani in Africa, in Aegypto, & in toto Oriente, licet non intra, sed extra Synagogas, hodieque utuntur, suas & ipsae Christianae gentes Scripturas sanctas ex Syriacis, ut puto, & Graecis Codicibus arabice translatas post nefarii Mahummetis tempora in tot illis vastissimis regionibus habere coeperunt. Et inde, credo, duplex dicta est Arabica versio Antiochena una, Alexandrina altera. Sed ad institutum nostrum spectat ea tantum commemorare Arabicarum versionum genera, quae aut in publica omnium luce versantur, aut nos ipsi in privatis mss. perspicere, & explorare potuimus.

Prima est ex Hebraico textu constructa. Hanc *Saadias* Iudaeus cognomento *Gaon*, sive *Hagaon*, *excellens* scilicet nuncupatus ex dignitate, quam fuerat apud Babylonas adeptus, quamquam Aegyptius esset, in civita-

(1) Richard. Simon. H. Critique de vieux Test. l. 2. v. 17. ed. Roterdam.

vitate *Phium* (1), five *Phiouma* natus, an. circiter 930. elucubravit. *Eamdem esse, quae in Bibliis Polyglottis Parisiensibus, & Londinensibus typis excusa est, plurimi licet rei criticae periti, falso supponunt*, ait Euseb. Renaudotius T. I. de perpetuo consensu Eccl. circa Euchar. p. 540. Attamen nostram hanc Arabico-Samaritanam, uti exstat in Anglicano Cod. Usserii, *saepissime cum versione Arabica Pentateuchi Saadiae convenire*, testatur Edmundus Castellus in Praefat. ad Tom. VI. Polyglottorum Bibl. Waltonii. Sed, si Saadiana translatio eadem est cum illa, quam Parisiensia, & Anglicana Biblia repraesentant, vel ex hoc uno Specimine tuo dignoscere quisque poterit quaecumque in ea fuerint, quae cum hac nostra conveniant. Bjornstahl certe in laudata epistola alteram ab altera toto caelo distare liberrime affirmavit. Accedit his, quod illius Auctor paraphrasin magis quam simplicem interpretationem exhibere videtur. Arabs vero Samaritanus verbum verbo

(1) De فيوم *Phiouma* Aegypti urbe videsis Bibl. Arabico-Hispanam Tom. II. p. 3. & seqq.

bo reddere studuit. Illud tamen praetermittendum non est, quod qui Saadianam versionem in commemoratis Bibliis agnoscunt, ii interpolatam fatentur. Plura, quae dici de ea possent, iam habes apud *Le-Longum* cap. 11. Bibl. sacr. sect. v. Unum mihi modo superest vehementer dolendum; quod & Bjornstahl doluit, editionem Saadiani Pentateuchi Hebraicis characteribus Constantinopoli evulgatam ann. 1546. in promptu non esse. Huius enim cum Arabica nostra accurata collatio magnam nobis lucem adferret ad certi aliquid statuendum de iudicio Castelli. Inducitur a *Le-Longo* celeber. Praesul *Ios. Simon. Assemanus*, qui in *Bibl. Orien.* p. 587. dixerit de *Pentateucho Arabico* eo loci laudato, se eum existimare *Rabbi Saadiae esse*, *quamvis nulla inscriptione constet*. Sed ibi, ut & alibi, praeter nudam istius ms. Codicis mentionem, cetera, quae *Le-Longus* ex Assemano addit in Orientali Bibliotheca, qua ego utor, desiderantur.

Altera est *Arabico-Aegyptia* post Saracenorum irruptionem a Christianis condita, quo tempore in locum antiquae vernacu-

lae

lae, quae Coptica erat, Arabum lingua ſucceſſerat. Sequitur fidem Codicis textus; quod, Renaudotio auctore, idem eſt ac Graecum ſequi LXX. Interpretum. Hanc ego credo eam eſſe, quam veteres *Alexandrinam* appellant. Illius exemplar non ita diu ante tibi ſpectandum obtuli ex eleganti ms. Codice (1) ſodalis mei immortalis *Gullelmi Bonjurii*. Praevenerat is *Wilkinſii* conſilium de Aegyptia editione vulganda: & iam Prolegomena adornarat, librumque Geneſis ad Caput uſque XLVIII. ex Vaticanis Codicibus exſcripſerat, quum in Sinas ad ſacras Miſſiones, vivente adhuc magno Cardinali Thurnonio, non ſine peculiari Spiritus Sancti impulſu profectus, opus imperfectum reliquit. In eo cernere licet Arabicam verſionem, quae Coptico textui reſpondet ad Caput uſque XVI. Ex hac pauca mox dabo.

Ter-

(1) Exſtat in Angel. Bibl., ubi ms. pariter aſſervatur Pſalterium Copto-Arabicum ex Codd. praeſertim Barber. Bibl., Vatican., & Vallicel. a Bonjurio deſcriptum, & variantibus lectionibus, notiſque eruditiſſimis illuſtratum.

Tertia est Romana opus annorum XLVI., a sacratissimo Patrum Senatu, qui summis Religionis negotiis de Progag. Fide praeest, accitis ad longas, & frequentes verborum, sententiarumque omnium discussiones viris Theologis, & Orientalium linguarum, praesertim vero Arabicae, peritissimis, comprobatum, & anno 1671. Pontificis Max. nutu, & auctoritate absolutum. Fidem sequitur Vulgatae nostrae, etsi non tam presso fidoque vestigio, quin aliquando a simplici verbo, sine tamen sententiae discrepantia, discedat. Ad eam edendam auctores, impulsoresque fuere tum Archiepiscopus Damascenus, tum etiam Aleppensis, & Patriarcha Coptorum in Aegypto. Idemque Damascenus Sergius Risius Maronita, totum Pentateuchum transtulit. Hae Tibi ex *Le-Longo* fortasse, aliisque pluribus cognita esse non dubito. Sed Richardii Simonii iudicio ne fidere velis, tua a te postulat aequitas. Ut enim censor est intemperantis ingenii, temere nimis huius editionis caussa Romanae Ecclesiae (1) auctorita-

ta-

(1) H. V. T. lib. 2. cap. 16.

tatem, ac religionem carpit. Si enim illa, uti mater & magiſtra eſt omnium Eccleſiarum, Arabicam verſionem ad Vulgatae textum ſine ullo prorſus in fidei, & morum regula erroris periculo caſte, integreque compoſitam & agnovit, & commendavit; non idcirco, ea commendata, alias omnes, dummodo cum divinis archetypis conſentiant, e medio auferri, improbarive mandavit. Apage Simonianum figmentum!

Quarta Rutilianis typis excuſa anno 1752. complectitur Pentateuchum, Ioſue, Iudices, Libros IV. Regum, Paralipomena, Eſdram, & Tobiam. In tuto ubique collocat ſancta Religionis dogmata, ſed ab Arabico-Aegyptia perſaepe differt. Exemplum dabo ex Geneſ. X. vv. 8. 9. & 10., ut ex eo uno in aliis id genus pluribus varietatem agnoſcas.

(١) وكوش اولد نمرود وهو ابتدى (٢) يكون

---

(1) Rom. فاما كوش

(2) Rom. & Walton. ان يكون

(3) قادرًا فى الأرض (4) وكان (5) قويًّا
(6) قناصًا امام الرب : من اجل (7) هذا خرج
المثل كنمرود القانص الشجيع امام الرب
وكان (8) بدء ملكه بابل (9) وعراق الكد
(10) وكللنه ارض شنعار ۞

Coptice: Ϫⲱⲥ ⲇⲉ ⲁϥϫⲫⲉ ⲉⲃⲣⲱⲇ ⸫

---

(3) Rom. & Walt. جبّارًا cum Hebr., Samarit., & Syr.

(4) Walt. وهو كان

(5) Rom. & Walt. جبّارًا

(6) Walt. مخيفًا بين يدى الله

(7) Rom. ذلك خرج مثل كنمرود قانص قادر
Walt. ولذلك نقال كنمرود جبّارا فى الارض
مخيفًا بين يدى الله ۞

(8) Rom. ابتدا . Walt. اوّل

(9) Walt. البرص

(10) Walt. وخلنى فى بلد الشينور

Ⲫⲁⲓ ⲁϥⲉⲣϩⲏⲧⲥ ⲛ̀ⲟⲩ ⲁ̀ⲫⲱⲫ ϩⲓϫⲉⲛ ⲡⲓⲕⲁϩⲓ ⳾ Ⲛⲁϩⲟⲓ ⲛ̀ⲁⲫⲱⲫ ⲛ̀ϫⲉⲣⲏϫ ⲙ̀ⲡⲉⲙⲑⲟ ⲙ̀ⲡⲟ̅ⲥ̅ Ⲫϯ ⳾ ⲉⲑⲃⲉ Ⲫⲁⲓ ⲉⲩⲉ̀ϫⲟⲥ ϫⲉ ⲙ̀ⲫⲣⲏϯ ⲛ̀ⲛⲉⲃⲣⲱⲇ ⲡⲓⲁⲫⲱⲫ ⲛ̀ϫⲉⲣⲏϫ ⲙ̀ⲡⲉ̀ⲙⲑⲟ ⲙ̀ⲡⲟ̅ⲥ̅ ⳾ Ⲟⲩⲟϩ ⲁⲥϣⲱⲡⲓ ⲛ̀ϫⲉⲧⲁⲣⲭⲏ ⲛ̀ⲧⲉⲧⲉϥⲙⲉⲧⲟⲩⲣⲟ ⳾ Ⲃⲁⲃⲩⲗⲱⲛ ⳾ ⲛⲉⲙ ⲟⲣⲉⲭ ⳾ ⲛⲉⲙ ⲁⲣⲭⲁⲇ ⳾ ⲛⲉⲙ ⲭⲁⲗⲁⲙⲏ ⳾ ϧⲉⲛ ⲡⲓⲕⲁϩⲓ ⲛ̀Ⲥⲉⲛⲁⲁⲣ ⳾

Arab. ex Cop. وكوش اولد نمرود وهذا ابتدا ان يتجبر على الارض وكان جبّرًا وقناصًا امام الرب الاله ولهذا تقال مثل نمرود الجبّار المقنص (al. القناص) امام الرب . وكان ابتداء مملكته بابل واراخ وارجاد وكلما التى من ارض سنعار ۞

Et Chus genuit Nimrod : & hic coepit Gigantem agere super terram : & fuit Gigas, & venator coram Domino Deo : & ob id dicitur : sicut Nimrod ille venator coram Domino. Et fuit principium regni ejus Babel, & Orech, & Argad, & Chalama, quae (est) ex terra Senaar. In his tam Copticis, quam

Ara-

Arabicis Graecus textus sese aperte prodit. Κοῦς δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ. οὗτος ἤρξατο εἶναι γίγας ἐπὶ τῆς γῆς. οὗτος ἦν γίγας κυνηγὸς ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο ἐροῦσιν, ὡς Νεβρὼδ γίγας κυνηγὸς ἐναντίον κυρίου, καὶ ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλὼν, καὶ Ὀρὲχ, καὶ Ἀρχὰδ, καὶ Χαλάννη, pro qua facili alucinatione, gemino νν pro μ accepto, habent Coptus & Arabs Χαλάμη (1) ἐν τῇ γῇ Σενάαρ.

Quin-

(1) Mendum in Copticam, & Arabico-Aegyptiam vocem Χαλαμη irrepsisse diximus. Sed forte utriusque huius Memphiticae versionis Auctores eo se duci passi sunt, quod *Chalamis locus esset propinquus urbi Neve*. *Neve* autem idem est ac *Ninive*, quae in Eusebii Onomastico urbs dicitur Iudaeorum circa angulum Arabiae. Quumque vers. 11. eiusdem Cap. X. Genes. mentio statim fiat de *Ninive* aedificata, ut plerique omnes Interpretes censent, *a Nembrod*, facile fieri potuit, ut Aegyptius, & Arabs Χαλάννην, vel Χαλάνην esse putarit Χαλάμην, de quo plura dat Relandus in *Palaest. ex monumentis veteribus illustrata* Tom. II. Syrus habet ܟܠܝܐ *Kelio*, quamquam in variantibus Tom. VI. Waltonius admoneat ܝ *iod* pro ܢ *nun*, ut & alibi, positum esse.

Quinta exſtat, ut tute ſcis, in Codice ms. Collegii Maronitarum, unde ἔκγραφον huius Capitis XLIX. Geneſeos manu tua exaratum teneo. Idemque fortaſſe Codex eſt, qui *opera Card. Antonii Carafae, & impenſis Gregorii XIII. Pont. Max. in Oriente ab aliquo Graeco, vel Melchita ſcriptus* dicitur apud Le-Longum T.2. Biblioth. ſacr. p.114.col.1. Conſtructa videtur ex Syriaca aliiſque antiquioribus Arabicis verſionibus. Haec ego ſcripſeram, quum tu commodum ad me venis, & exemplum defers *epigraphes*, quam paucis ante horis ex Codice ipſo expreſſeras. Ea autem eſt: *Vetus hoc Teſtamentum iuſſu Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſimi Domini Antonii Cardinalis Carafae Maronitarum Patroni in prima ad eoſdem Maronitas legatione impenſa SSmi Dom. Noſt. Gregorii XIII emptum An. Dom. 1679. pro Collegio eorumdem Maronitarum Romam latum fuit*. Neque hanc unam, ſed & alteram Arabici Scriptoris e calce Codicis excerptam exhibes:

تجزت بعون الله تعالى وحسن توفيقه نساخت
اسفار المقابيين فى العشر الاخير من شهــر

حزيران من شهور سنه سبعه وثمانين
وسبع الاف لابينا ادم ✿

Absolutum est, auxiliante Deo altissimo, bonaque sua providentia exemplar (hoc) Librorum Macchabaeorum in ultima decade mensis iunii (ex mensibus) ann. Filiorum Adami 7086.

Addis his optatae mantissae loco schedam, in qua tres illos versiculos 8. 9. & 10. Cap. x. Genes. perquam diligenter descriptos non ex eo uno tantummodo, sed etiam ex altero ms. Codice ejusdem Bibl. sub num. 59. indicato, mihi praesentes facis. Sic itaque se habet versio in I. Cod.

وكوش اولد نمرود. وهذا الذى ابتدا يتجبر
على الارض ✿ وهو كان جبارا وقانص السباع
امام الرب ✿ وكان ابتدا ملكه ببابل واجار.
وخلتا من ارض سنعان ✿

II. vero ea est:

كوش اولهم النمرود وهو الذى ابتدا يتجبر
فى الارض ✿

وهو

وهو كان جبرًا وقانص السباع قدام الرب ۞
وكان ابتدا ملكه ببابل واخار وتحاليا من
ارض سنعار ۞

Differunt & hae ab his omnibus, quas paullo ante obſervavimus. Sed non poſſum non admirari licentiam utriuſque Interpretis, qui opinionem ſuam de Nimrod Gigante, ſive robuſto praedatore ferarum, ubi vertit وقانص السباع, *& venator leonum* arbitratu ſuo in textum intruſit.

Sexta *Pentateuchi* eſt a Iudaeo Africano in Mauritania Hebraicis characteribus ex Hebraico textu ſtudioſiſſime confecta. Eam publici iuris fecit Th. Erpenius an. 1622., ſummiſque laudibus exornarunt tum editor ipſe praeclariſſimus, tum etiam Scaliger, Waltonus, & Houbigantius. Si hanc paullo curioſius obſervaſſent Bjonſthalus, aliique eruditi, facile intellexiſſent, quam nihil neceſſe ſit ad verſionem habendam ei omnino ſimilem, quae eſt in Tritaplis Samaritanis, quaeve totidem fere Arabicis verbis Hebraicum textum exprimat, auctorem

 inter

inter Samaritanos quaerere antiquiorem Mahummete. Nam & haec recentiora saecula Iudaeum dederunt in Africa, qui parem Samaritanae *Arabico-Hebraeam* translationem elucubravit. Florebat enim is trecentis circiter ante Erpenium annis. Mitto cetera, quae haberi possunt apud *Le-Long.* cit. cap. 2. pag. 125.

Septima haec ipsa est *Arabico-Samaritana*. Huius exemplaria duo in Reg. Bibl. asservari tradit Auctor adnotationum in Richard. Simon. H. Crit. V T. l. 2. c. 17. At nescio, an eadem sint an vero diversa, & quibusnam characteribus Samaritanis ne, an Arabicis, scripta. De iis enim sic loquitur Renaudotius in Catal. ms. I. Orient. Bibl. Mediceae: *Ex Samaritano Codice duae diversae reperiuntur, exstantque in Bibliotheca Regia* versiones. Quid istud sit, quod de diversis hisce e Samaritano Codice versionibus dicitur, divinare nequeo. Ceterum si duo haec exemplaria non alia sunt, quam quae a Le-Longo c. 1. p. 117. sub litt. D, & F commemorantur, ea solis, nudisque Arabicis formis exarata videntur. Sed missis iis, quae de Arabicis huius

huius versionis exemplaribus needum satis cognita habemus, de illius auctore, antiquitate, praestantia, & usu pauca investigare aggrediar.

Ac ego equidem auctorem Samaritanum puto. Nemo enim nisi huius sectae Hebraeus Samariticae Synagogae textum tanta cum religione in Arabicam linguam transfundere studuisset, quamquam alicubi, uti visum est Hotingero, ab eo deflectat. De Rabbanita, sive etiam Caraita Iudaeo nihil est, cur quis cogitare velit. Hi enim omnes capitali odio in Samaritanos incensi a sacro eorum textu tractando alienissimi fuere semper hodieque sunt. Iudaeis, ut ex Moysis Aegyptii dictis observat Morinus in ep. ad Thomam Chomberum, *quidquid* Cuthaeus *faciat*, *profanum est*. Contra quidquid est scripturae sanctae a Christianis editum aversantur Samaritani; nam ne exemplar quidem legis ab incircumcisis contrectari patiuntur; quamobrem in ep. I. ad Scaligerum non possumus, inquierunt, *mittere legem per manus illius cui est praeputium, & cui non est paritas. Hoc est enim opprobrium*. Illius igitur auctor ne

 inter

inter eos quidem, qui Christiano nomine censentur, quaerendus est. Numquam enim eam Samaritani tanto cum honore excipere, & sacris codicibus suis inserere voluissent.

Quam porro suspicionem movere quis posset, ad exemplum Ricard. Simonii (1), de *Mahummetano* ob invocationem divini nominis eo modo, quo a Musulmanis scriptoribus fieri solet, in huius versionis fronte inscriptam, ea tam levis est, ut mirer quo pacto in mentem eruditi hominis venire queat. Sat erat Simonio, sat & nobis esse debet, meminisse tum hanc, tum alias eiusdem modi precatorias formulas non proprias esse Mahummetanorum, sed & aliis cuiuscumque Religionis in Or. scriptorib. omnino communes: unde & *Abu-Said* Samaritanus eo loci ab Auctore adnotationum in Simonium indicatus similes plene formulas Praefat. in Arabicam Pentateuchi translationem usurpat. Quod vero magis est, eas persaepe adhibet Elmacinus in H. Sar. ibi etiam, ubi de Principibus, & Scriptoribus

(1) Vid. H. C. V. T. lib. 2. c. 19.

bus Mussulmanorum loquitur. Qua in re ab Erpenio, & Golio quomodocumque excusatur. Sed hactenus de Auctore. Nunc de antiquitate dicam.

Non is ego, qui nostrae versionis epocam revocandam putem vel ad saeculum x. quo viri alioquin praeclarissimi in Tetraplis Samaritanis *Saadianam* translationem describi coepisse existimant, vel ad XIII., quo in Regiis Codicib. apud Simonium, Le-Longum (1), aliosque, Samaritanus *Abu-Said*, reiecta Saadiana, aliam studio suo conditam in eius locum invexisse traditur. Neque enim tam facile credam Samaritanos adoptare voluisse, ut paullo ante dicebam, Iudaici calami opus; neque testimonium commemorati *Abu-Saàdi* tam exploratae fidei esse censuerim, ut ad hanc versionem tam incerto, & obscuro Auctori, qualis est iste *Said*, adscribendam me adducere queat.

Sed nec tantae antiquitatis eam esse dixero, quantam Anonymus Gallus (2), Bj-

 orn-

(1) Le-Long loc. cit. Bibl. Sac. p. 117.
(2) Nouviaux eclairissamens sur l'origine,

ornſthal, aliique fortaſſe contendunt. Illius enim epocham Mahummetis tempora antevertiſſe coniiciunt: etſi Bjornſthali ſuſpiciones ſequamur, eam dicere non verebimur *primum* Arabicae eruditionis *exemplum* Samaritanis litteris ideo ſcriptum, quia in tota Arabum gente nullum eouſque cognitum, inventumve fuerat *Alphabetum*.

Cauſſae, aiunt, quamobrem ita ſentiamus, ſunt plures. Petrus Alphonſus in dial. contra Iudaeos, *Samaritanos* agnoſcit Arabiae incolas quo tempore impius Mahommet agere coepit de ſuperſtitione ſua inter eas gentes inſtituenda. Lingua præterea Samaritanorum Arabiſmis abundat, imo & tota Arabica eſt, poſtquam vernacula apud eos in Arabia verſantes evaſit. Praeter Pentateuchum nullas habent traditiones, unde ſacrae, civiliſque politiae leges ſumere queant. Iſtas habent ſoli Iudaei in *Miſchna*, & in Thalmudicis voluminibus. Qui autem probabile ſit voluiſſe, aut

---

& le Pentateuque des Samaritains par un Religieux Bénédictin de la Congr. de S. Maur.

aut certe potuisse Samaritanos tam longo septem fere saeculorum spatio a Christo nato sine Pentateucho, & sine ulla prorsus lege, quam populares intelligerent, in Arabia vivere? Necesse igitur erat ut Arabicam Pentateuchi versionem saltem Mahummetis aevo evulgatam haberent. Haec autem versio non alia esse potuit, quam quae in Tetraplis nostris Samaritanis spectatur. Qui deinde versionem Pentateuchi Graecam inter Graecos, Montfauconio, aliisque testibus viris clarissimis, habuerunt, cur non & Arabicam inter Arabas habuisse dixerimus?

At nihil horum est quod me moveat. Petrus Alphonsus, qui saec.XII. an. circiter 1106. floruit, in laudato dial. tit. VI. = *de Saracenorum lege destruenda* = inter Arabiae populos, quos aut agricolas, aut milites, aut fere omnes idololatras dicit, quosdam tantum (paucos scilicet) *Iudaeos* Moysis *legem* tenentes *secundum Samaritanos haeretice* (*haereticos* mendose legit Anonymus Gallus), *& alios Christianos, qui Nestoriani erant & Iacobitae*, commemorat. Ecquis vero ex Alphonsi dictis statim non in-

telligat paucos illos Iudaeos fuisse *Dositheanos* qui S. Eulogii Alexandrini Patriarchae, opera ex Aegypto fugati per ea tempora in Arabiam, unde Mahummeticum monstrum erupit, secesserant? Non sunt autem Dosithei asseclae confundendi cum Samaritanis, quorum nec coetus ullus, nec synagoga apud Historicos in Arabia per id temporis commemoratur. Dositheani praeterea Pentateucho utebantur *secundum* quidem *Samaritanos*, non tamen Samaritanis, neque certe Arabicis, sed Graecis litteris in Graecum corrupte translato.

Quid porro? Pergamus legere Alfonsii nostri testimonium, & ecce Arabiae Samaritanos statim evanescere. *Fuerunt*, sic ille subdit, *duo Iudaei, & illius Arabiae, quos diximus, haeretici*, Abdias, *&* Chaabalhachar *dicti; & hi quidem se Mahummeto adhibuerunt, & ad complendam stultitiam eius auxilium praebuerunt. Et hi tres legem Mahommetis quisque secundum haeresim suam contemperarunt; & talia etiam ex parte dicere monstraverunt & haeretici Iudaei, & haeretici Christiani, qui erant in*

Ara-

Arabia, vera esse crediderunt: *Qui vero aperte credere noluerunt, vi tamen, & gladii timore crediderunt*. Iam vero, si *Iudaei* illi omnes, *qui Moysis legem secundum Samaritanos* tenebant *haeretice*, aut architecti, aut sectarii Mahummeticae impietatis fuerunt, ubinam, vel quos per id temporis Samaritanos in Arabia inveniam, quibus hanc nostram Arabicam versionem tribuere valeam?

Si deinde Samaritani coacti fuissent tot Pentateuchi versiones condere, quot erant linguae nationum, inter quas versabantur, quam multae, bone Deus! quam variae hae versiones non essent? Praeter Arabicam & Babylonicam, aut etiam Persicam, Aegyptiam quoque, Romanam, atque Latinam edere debuissent; quum & in Aegypto iam inde a Ptolemaei Lagi imperio tam ingens, uti a Iosepho narratur, Samaritanorum multitudo eo commigrarit, ibique sub ipso Hadriano Caesare plures Synagogas, & suam Romæ pariter, teste Cassiodoro, possiderent: iidemque per occidentem sparsi ex Honorii, & Valentiniani legibus 16. & 28. Cod. Theod. deprehen-

hendantur. De his plura habes inter dissert. academicas *Christoph. Cellarii diss. 6. de Gentis Samarit. hist. caeremon.*

De traditionibus quod obiiciunt, vereor ne quid ambigui nimis & fallacis involvat. Non agnoscunt quidem Samaritani Iudaeorum traditiones, proprias tamen, & peculiares, quas habent in Chronico, aliisque voluminibus, tamquam antiquissimas, & a maioribus suis acceptas hodieque norunt, & servant.

Quid porro valeat argumentum ductum ab usu Arabicae linguae, quae vernacula in gente Samaritana evaserit, ego prorsus ignoro. Nam apud eos, qui in *Sichem*, sive *Sebaste*, aut *Neapoli*, & in tota Palaestina, vel etiam in Aegypto sedes tenebant, non nisi post Mahummetani Imperii tempora invalescere coepit. Commune hoc fatum fuit plerisque populis in Oriente, & Africa natis. Quod si viri illi alioquin spectatissimi suam hanc omnem coniecturam trahere velint ad solos Samaritas, qui in Arabia proprie dicta ante Mahummetis exordia degebant, ut inter eos auctorem versionis nostrae inveniant,

me-

meminerint, obſecro, tam multarum Chriſtianarum gentium, quae ex clariſsim. Praeſule Aſſemano Tom. III. p. 2. Bibl. Orient., in tot illis, ac tam immenſis regionibus iam inde ab aevo Apoſtolorum mire florebant. Dicant, quis eſt, qui nobis apud eas memoret, non dico veteris, ſed ne quidem novi Teſtamenti libros ante ſaeculum eccleſiae VII. in Arabicam linguam converſos? *Arabum Dynaſta Iohanni Iacobitarum Patriarchae circa annum 640. praecepit, ut IV. Evangelia e Syriaca lingua in Arabicam converteret.* Sic Aſſeman. citato Tom. III. pag. 599. Antea ergo vel eadem ipſa SS. Evangeliorum translatio ignota omnino erat, una enim aut Syriaca, aut Graeca Chriſtiani Arabes utebantur; etſi in ſacris catecheſibus ad rudes inſtruendos una vulgaris populariſque lingua obtineret. At ſi ſuperis placet, hanc ſibi palmam vindicare poterunt ſoli Samaritani Arabes, ut hi omnium primi, qui ſacros Pentateuchi libros gentili ſermone vulgatos contribulibus ſuis commendare ſtuduerint, habebantur.

Exſti-

Exstitisse Graecam versionem Pentateuchi Samaritani doctissimo Montfauconio volens omnino lubensque concessero. Dabo & illud (quod tamen nonnisi divinando coniici potest) Hellenistas Samaritanos, quemadmodum & Hellenistas Iudaeos suum habuisse in Aegypto Pentateuchum graece translatum. At Samaritani in Aegypto magno numero, ut audivimus, erant: celebres Synagogas habebant, & Graeca lingua tamquam communi praesertim in scriptis sacris uti necessario debebant. Ecquid vero simile mihi narrabunt de Samaritanis Arabiae ante Mahummeticam hegiram?

Satius igitur est *Arabico-Samaritanae* versionis epocham referre ad tempora, quae mortem sequuta sunt nefarii Pseudo-Prophetae Mahummetis. Quod enim sensit gravissimi iudicii vir Hadrianus Relandus *de chronico differens Samaritano* (1), sic namque librum Iosuae *appellant*, *quia in Iosuae gestis enarrandis potissimum versatur*, hoc idem de nostra ista versione sentien-

(1) Differ. VII. *de Samaritanis* §. V. & seqq.

tiendum puto. *Samaritani*, inquit, *scribunt in epistolis suis se non habere chronicon illud Hebraeum*, *sed tantum versionem Arabicam*, *quae sine dubio post Mohammedem facta est*; quamquam librum ipsum antiquissimum, & a variis Scriptoribus, quorum postremus saec. eccl. III. vixerit, compactum agnoscat. Sic ego post Mahommedem Arabicam Pentateuchi Samaritani versionem *sine dubio* factam existimo. Nam & liber ille Iosuae, ut & Liturgia, hymnorum scilicet, precationumque volumina, Arabica quidem dialecto, sed Samariticis characteribus scripta cernuntur, quemadmodum animadvertit eruditus Sodalis meus Casimirus Mezger (1).

ࠔࠋࠉࠌࠀࠍ deinde, *Solimanus* scilicet, sive *Solomon* pro שלמה, quod legitur in Cod. Usser., vocabulum est a Scriptoribus usurpatum post Mahommedem. Sic سليمان *Suleiman* etiam vocat Elmacinus *Filium Abdallae* ad an.Ch. 865.p.157., &

---

(1) *Philologus Augustinianus*: Liber est a Mezgero de Ling. Lect. editus Salisburgi typis Aulico-Academicis an. 1779.

& سليمان *Salamonem Filium Davidis* appellat p. 153. Ante Mahommedem quis alius veterum hiſtoricorum hoc appellaverit nomine *Salomonem*, ignotum eſt. Me quidem tu admones de Barberiniano exemplo, in quo nomen iſtud deſideratur. At inter hoc noſtrum, & Uſſerianum exemplar incertus haereo, utri maiorem antiquitatem tribuam.

De praeſtantia verſionis nil dicam. Ne enim actum agam, veteri proverbio utor. Hanc provinciam a viris doctis, & a te ipſo ſolide occupatam iam video. Quanti eam faceret *Peireſcius* ex ipſius epiſtola ad Morinum liquet. Simplex profecto eſt & verbi Samaritani pediſſequa. Raro ab eo digreditur. Sed, ut me celerius quam fieri poteſt, expediam, ad *uſum* venio.

Facem in primis haec noſtra verſio accendet ad diſcernendum in tanto Arabicarum translationum numero, quaenam ex his ingenium referant vel Samaritani, vel Hebraei, vel Graeci, vel etiam Syriaci textus. Id certe commode mihi ſuboritur, ut alia mittam, ex uno verſ. 3. verſionis tuae راوبن بكري انت حيلي . Sic tua illa Samaritano

tano, & Hebraico textui exacte respondet, sic & Graeco. Paullo aliter Walton. At iii. ex earum numero, quas ante retulimus, habet روبيل بكرى فانت قوتى, uti & vi. = روبيل انت بكر قوتي. Hae vero *Syrum* sequuntur, qui est: ܪܘܒܝܠ ܐܢܬ ܒܘܟܪܝ.

Usui etiam esse nobis poterit ad vindicandas genuinas, & probatissimas Hebraici, Graeci, & Latini textus lectiones, si qua forte nimis audaci licentia recentiores *Critici* eas impetere, & castigare tentarint. Houbigantius magnae licet & peregrinae eruditionis laude clarissimus ad v.20. huius 49. cap. sac. Genes. pro nimio, quo facile abripitur erga textum Samariticum, studio, in Hebraico prototypo legi iubet non שמנה *pinguis*, sed ࠔࠌࠍ, ut est in Samarit. *pinguedo* [*ciborum*.] Atqui versio nostra, ni fallor, legit: *Aser* الدسم غـذاوه *Pinguis esca ejus*; nam & سمن in Walton. & Rom. idem est ac دسم: quae vox cum media *kesrata*, quemadmodum observant Castellus, & Golius, redditur *pinguis panis*, *esca*, *cibus*, & magis proprie *prandium*. Samaritani igitur non aliud

aliud per illud ࠔࠌࠍ intellexerunt; quam quod est שמנה Hebraicum decurtatum littera ה. Haec enim amanuensium vitio non semel apud Samaritanos praetermissa coniicitur. Unde & Graeca πῶν ὁ, legit, ϖίων αὐτοῦ ὁ ἄρτος, *pinguis ipsius panis*. Convenit III. Arab. اشير ارضـد مالكـه, Hinc illud est quod de Christo concepto in civitate Nazareth (1) ad tribum *Aser* spectante, universa Ecclesia laetissime cantat: *Pinguis est panis Christi*, *&* *praebebit delicias regibus*. Plura in hanc rem dicenda essent, quae ne epistolae modum excedam, praetermittere cogor.

Hoc tamen unum, quod bonis omnibus acceptum esse debet, advertere iuvat, ne quis sit, qui hac nostra versione abuti velit ad vexandam integritatem Hebraici textus; qui-

(1) Sunt, qui *Nazareth* collocant in tribu *Zabulon*. Sed, ut ex Tabulis Geogr. Palaest. a Relando editis, aliisque doctorum hominum testimoniis, iudiciisque colligo, rectius fortasse inter fines *Aseritarum* ea statuitur proxima *Tabor*, a quo monte occasum versus sex circiter mille passibus distat.

quique eam plus aequo extollat ; aut ex praeiudicata opinione, ingeniique sui conatu tantam *quandoque* putet vim exprimendi habere, quantam fortasse non habet. Bjornsthalus praestantis certe ingenii, & iudicii scriptor in cit. ep. magni facit versionem v. 4. ما جرعت الما لا تفصل , eamque latine sic reddit : *Quicquid hauseris aquae ; non excelles*. Miram in ea *analogiam* inter *aquarum haustum*, *&* *successionem in decessoris imperium* intercedere putat ; sed ad hanc intelligendam perveniri non posse dicit, nisi reconditos orientalis eruditionis thesauros perscrutemur. Quod tamen nec ipse, nec alius quisquam hactenus praestitit. Huius igitur *analogiae* arcanum adhuc latet. Sed forte spes est, ut *ex aquis Siloe* illud aliquando emergat. Interea vero satis est, si Bjornsthalus sola imaginatione teneat hunc analogicum Orientalium tropum, ut inde tamquam excellentem atque mirabilem Arabicam huius loci versionem nobis exhibeat. Quod quum facit, sequutus Houbigantii exemplum Hebraicum textum פחז deserit, & פחות Samaritanum adoptat. Tandem

 ut

ut uni Arabico interpreti adhaereat, ab utroque & Hebraeo, & Samaritano recedit. Hi enim ambo *aquam* exprimunt tamquam eam, cui SS. Patriarcha Iacob similem fecerat lapsum primogeniti sui Ruben כמים. At quasi ממים non *sicut aqua* sed *ex aqua* dixisset, Bjornsthalus, sublata *similitudine*, tropum inducit figuratae locutionis imaginarium. Nihilo tamen minus si quis Arabis verba sibi exponi deposcat, ea cum textu coniuncta sic reddi posse putarem: *Absorptus aquis non eminebis*; praesertim quum de errore Amanuensis suspicer, & pro ما جرعت legendum putem مجرعت (1). Data praeterea inte-

(1) Ad v. 23. versio nostra sic habet من ولى ابيك. Heic vero omnem vim habet ad confirmandam lectionem Hebr. textus מאל *adeo*, quam Hubigantius audacter, ut solet, tamquam *mendosam*, & sensu carentem damnat. Sed vox ولى, quam Arabs adhibet loco Hebraicae אל, magnam mihi de Samaritani scriptoris fallacia suspicionem creat. Etsi viri docti dubitent, an *Angelos* admiserint Samaritani,

integritate lectionis, nil vetat, quin ما جرعت in ſtatu abſoluto interpreter: *Summopere proſtratus ab aqua, non eminebis*. Qua etiam in ſignificatione vox جرع accipitur a Golio in *Append.* ad Lex. Arab.

g 2 Non

---

ni, eoſque crediderint veros eſſe *ſpiritus a Deo diverſos, eiuſque miniſtros*, inter eos tamen *Angelum maximum* agnoſcunt adiutorem, atque cuſtodem exercitus Iſraelitici. Hunc dicunt eſſe *Meſſiam*. Quumque & *Angelum*, & *Dei virtutem* dicere unum apud Samaritanos, idemque ſit, mirum non eſt, ſi capti praeſtiſtigiis, & fraudibus Simonis Magi, ei tamquam *Meſſiae*, & Angelo altiſſimo acclamarunt. Act. 8. v. 10. *Hic eſt virtus illa Dei magna*. De his plura habet Reland. cit. Diſſ. VII. Eamdem fortaſſe opinionem in animo gerebat Auctor verſionis noſtrae. Magnam hanc Dei virtutem, Angelum maximum, atque Meſſiam Iſraelitarum ducem, & non Deum ipſum, eum fuiſſe credebat, qui Ioſephum in Aegypto ſervaverat. Hoc errore ductus אל *Deum* vertit in ولى & in *praefectum*, atque *tutorem*, ſic ſacrum textum exponens: معن ولى ابيك فليعينك *A tutore patris tui, qui cuſtodivit te*. Nec novum eſt Samaritanis nomen אל Dei in Angelum

Non ita demum haec verſio accipienda eſt, ut quaſi quaedam doctrinae regula a Samaritanis ſpectetur. Legitur v. 12. لا يزوى القضيب من يهونا والمرسم من بين بنوده حتى ياتي مستحقه *Non ceſſabit baculus (vel ramus) a Iuda & ordinans, (vel praefectus) a vexillis ejus, donec veniat dignus illo....* Sic Bjornſthalus, qui variam lection. iam in ſuperioribus indicatam سليمان *Salomo* ex Cod. Uſſeriano refert. Vox = مستحقه reſpondens Hebr. שלה *Scilo*, tametſi recte exponatur *dignus illo*, ut ego tamen exiſtimo, eamdem ſignificationem habet, quam dederunt *Scilo* LXX Interpretes. Nam حق Golius & Caſtellus

---

lum transferre. Hoc enim fecit, obſervante Relando, eorum Interpres, Gen. 3.1., ubi *nefando auſu, ad imaginem Angelorum* hominem creatum tranſtulit; quem ſacer textus *ad imaginem Dei formatum dixit*. Idemque praeſtat ad Geneſis 9. 6., & ad 17. 22. Ibidem Sam. legit ואל שדי *Deus quoque omnipotens*. Hebraeus ואת שדי *cum omnipotente*. Arabs Erpenii ואלבאסי, & *omnipotens*. Noſter والقادم الكافى, tacito אל.

lus exponunt = *jus quod iure debetur*, & حقه *iure competens* ء. Erit proinde *Scilo* a שלו = *ille, cui iure competit* (1) =. At Samaritanis superiori saeculo quasi ignota haec lectio visa est. Nam in letteris suis ad Anglos & ad Ludolphum scriptis sic de *Messia* loquuntur: *Tu vero* (interprete Christoph. Cellario) *quaeris de* [illegible] *Messia an ille ortus sit, de quo dictum est in lege: donec veniat* ࠔࠋࠄ *schilo, & ei congregabuntur populi*. *Hic est* Salomo *qui venit in diebus, qui praeterierunt. Messias adhuc nondum ortus est, sed orietur, & erit nomen eius* ࠄࠕࠄࠁ Hathab; & ࠕ in ࠔ commutato, *Haschab*: eum vero non ex tribu Iudae, sed Ephraim oriturum praedicant. Et hinc antiquissima *Recutitarum* fabula de duplici Messia prodiit.

Hoc etiam accidit de S.Patriarch. *Iosephi* nomine, de quo tantopere Samaritani gloriantur. In hac enim ipsa versione v. 22. *ra-*

---

(1) Arab. Rom., & Maron. 1. الذى له الكل. Rutil. المزمع ان يرسل.

ramus fructifer, (1) غصن مثمر يوسف appellatur *Ioſeph*, vocabulo, ut obſervat idem Bjornſthalus, ad rein ſignificandam omnium aptiſſimo. At vero in recitatis epiſtolis eum vocant non غصن [illegible], ſed *patrem noſtrum Ioſephum* ࠁࠍࠐࠓࠕ *ben Porath* (2) filium *fructeſcentem*.

Ne plura. Heic iam eſto huius meae tam rudis epiſtolae finis. Tuum hocce *Specimen*, praeclare Hvviidi, docte, & affabre elaboratum, acceptiſſimum mihi eſt, deque eo tibi iterum gratulor vehementer. Sicque ut verbis utar SS. Parentis mei Auguſtini ex ep. 33: *Quid ego in te honorare non dubitem, facile intelligis*.

Datum Romae xv. Kalend Maias ann. MDCCLXXX.

---

(1) Arab. Rom., & Maron. ابن التربيه. Rutil. الابن الناصى.

(2) בן־פרת *Filium fecundae* (arboris) alii interpretantur per enallagen ſtatus abſoluti פרת pro conſtructo פרה; reiecta animoſitate Houbigantii, qui in ſacro ipſo textu פארת, vel פארה *ramus* non modo intelligendum, ſed & legendum praeſcribit.